

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

4-son (5-jild)
2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 4 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Maxmudov Mansurjon Abdug'opporovich

TARIXIY ASARLAR VA ULARNI O'RGANISH: MILLIY ZIYOLILAR TOMONIDAN

OLIB BORILGAN TADQIQOTLAR 12-17

Qurbonov Xurshid Raupovich

O'ZBEKISTONDAN JANUBIY URALGA SAFARBAR QILINGAN

"MEHNAT ARMIYACHILARI" VA ULARNING TA'MINOTI 18-22

Salayev Fazliddin Shamsiddin o'g'li

O'ZBEKISTONDA DEMOGRAFIYANING RIVOJLANISH TARIXI VA SHAKLLANISHI 23-28

Abbasov Behzod Baxtiyorovich

FARG'ONA OBLASTIDA TASHKIL QILINGAN XO'JALIKLARDA IJTIMOIIY

MUAMMOLAR VA KO'CHIRILGAN AHOLINING YANGI SHAROITGA MOSLASHISHI

(1946-1965)..... 29-35

Mirzaliyev Ulug'bek, Klichev Ulug'bek

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY ARXIVLAR FAOLIYATINI TASHKIL ETISH

BORASIDAGI ISHLAR VA ISLOHOTLAR 36-39

Tursunova Gavhar Begmuradovna

ROSSIYA IMPERIYASINING SIRDARYO VILOYATIDA OLIB BORGAN

MA'MURIY-SIYOSIY BOSHQARUV TIZIMI

(XIX ASRNING IKKINCHI YARMI – XX ASR BOSHLARI) 40-50

Vaxobov Doston Abdumannob o'g'li

IKKINCHI JAHON URUSHI YILLARIDA MAKTAB, TIBBIYOT VA SOG'LIQNI SAQLASH

XODIMLARINING G'ALABAGA QO'SHGAN HISSASI 51-54

Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi

O'ZBEKISTONDA MAKTAB TA'LIMINI ISLOH QILINISHI VA UNDAGI O'ZGARISHLAR

(1991-2024 yy)..... 55-59

Maxmudov Umrbek Baxtiyorovich

QUYI SIRDARYOBO'YI HUDUDLARIDA OLIB BORILGAN ARXEOLOGIK

TADQIQOTLAR VA ULARNING NATIJALARI 60-64

Yo'ldosheva Gulbahor Nuriddinovna

MUSTAQILLIK YILLARIDA O'RTA UMUMTA'LIM MAKTABLARINING

AHVOLI VA MODDIY – TEXNIKA BAZASINING MUSTAHKAMLANISHI

(QASHQADARYO VA SURXONDARYO VILOYATLARI MISOLIDA)..... 65-69

Mardiyeva Guzal Karimovna

XOTIN-QIZLARNING 1950-1980-YILLARDA SAMARQAND VILOYATI

ILM-FAN SOHASINI RIVOJLANTIRISHDAGI O'RNINI 70-75

Narziyev Rustambek Xaydarovich

HARAKATLAR STRATEGIYASIDA NOGIRONLIGI BOR YOSHLAR UCHUN

YARATILGAN IMKONIYATLAR 76-80

<i>Abdullayev Ilhomjon Ikromjonovich</i> XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA NAMANGAN SHAHRINING IJTIMOIY-IQTISODIY HAYOTI	81-87
<i>Sodiqova Maxbubaxon Raxmonaliyevna</i> O'ZBEKISTONNING MILLIY HUNARMANDCHILIGI RIVOJIDA IPAKCHILIKNING O'RNI	88-92
<i>G'ulomjon Jumanazarovich Axmedov</i> O'ZBEKISTON TARIXIDA KONCHILIK ISHI VA METALLURGIYA RIVOJLANISHI	93-99

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Abdullayev Zafarbek Safibullayevich</i> BARQARORLIK REYTINGI ORQALI FISKAL INTIZOM VA BIZNES MUHITINI RAG'BATLANTIRISHNING O'ZBEKISTON TAJRIBASI	100-116
<i>Юлдашева Надира Викторовна</i> «ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ЗАКУПКИ ПОД КОНТРОЛЕМ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ УЗБЕКСКОЙ МОДЕЛИ МОНИТОРИНГА».....	117-123
<i>Maxsudov Sherzod Solijonovich</i> ERKIN IQTISODIY ZONALARDA INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISH	124-128
<i>Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li</i> TURISTIK VA REKREATSION KLASTERNING MUVAFFAQIYATLI FAOLIYAT YURITISH TAMOYILLARINI TIZIMLASHTIRISH	129-135
<i>Xadimova Aziza Abdufattoyevna</i> SAMARQAND VILOYATINING DEMOGRAFIK O'ZGARISHLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHI.....	136-145
<i>Tashpulatov Giyos Toxirovich</i> XORIJIY BAHOLOVCHI TASHKILOTLAR REYTINGI VA RENKINGINI BAHOLASHDA KOMPLEKS YONDASHUVNING QO'LLANILISHI TAHLILI (ROSSIYADAGI BAHOLOVCHI TASHKILOTLAR MISOLIDA)	146-159
<i>Ulug'muradova Nodira Berdimuradovna</i> O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING TA'SIRI	160-164
<i>Tursunxodjayeva Shirin Zafar qizi</i> “QUTIDA RO'YXATGA OLISH” (SHELF-REGISTRATION) AMALIYOTINI JORIY ETISH	165-169

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Komilov Ro'zi Rabiyeovich</i> OILA BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MODDIY VA MA'NAVIY OMILLARNING FALSAFIY TAHLILI	170-172
<i>Хакимов Эркин</i> ЗНАНИЕ ЛОГИКИ КАК УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ МЫШЛЕНИЯ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ	173-180
<i>Usmonova Laylo Raxmatullayevna</i> SHARQ FALSAFASIDA INSON MUAMMOSI.....	181-185
<i>Karimov Yo'ldosh Ergashevich</i> TARIXNI SOXTALASHTIRISHNING TARIXIY TAFAKKURGA TA'SIRI MASALALARI	186-191

<i>Agzamxodjaeva Шахноза Саидматмабевна</i> О ЦЕЛИ И СОДЕРЖАНИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ ЖИЗНИ, ДУХОВНОМ СОВЕРШЕНСТВЕ (ПО ПРОИЗВЕДЕНИЯМ АЛИШЕРА НАВАИ).....	192-195
<i>Rustamov Ramz Rizoqulovich</i> ZAMONAVIY IQTISODIY TARG'IBOT VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	197-204
<i>Evatov Salimjon</i> MARKAZIY OSIYODA TASAVVUFY TAFAKKUR RIVOJI: IX-XII ASRLAR MEROSI	205-209
<i>Turobov Yorqinjon Yoqub o'g'li</i> ISLOM TA'LIMOTIDA SIYOSAT VA HOKIMIYAT FALSAFASI	210-213
<i>Toshpulatov Odil Nodirovich</i> IJTIMOIY MUNOSABATLARDA AMORALIZM VA IMMORALIZMNI OLDINI OLISHDA MAVJUD ME'YORLARNING AHAMIYATI	214-217
<i>Kunisheva Nadira Julanovna</i> "IJTIMOIY BAG'RIKENGLIK" TUSHUNCHASINI TADQIQ ETISHNING ILMIY-NAZARIY MASALALARI	218-223
<i>Eshpulatov Inoyat</i> FAXRIDDIN ROZIY YASHAGAN DAVR: IJTIMOIY-SIYOSIY VAZIYAT VA MA'NAVIY MUHIT	224-231
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Nuniyazova Shaxlo Ulugbekovna</i> O'ZBEK ONOMASTIKASIDA GIDRONIMLARNING LINGVOMADANIY SHAKLLANISHI	232-236
<i>Алиева Эльвина Аметовна</i> ЛЕКСИЧЕСКИЙ И ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧЕСКИЙ ПОВТОРЫ С РАСПРОСТРАНЕНИЕМ В ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ОЧЕРКАХ М. ЦВЕТАЕВОЙ	237-243
<i>Usmanova Sevara</i> INGLIZ VA O'ZBEK TARIXIY ROMANLARIDA TARIXIY HAQIQAT VA BADIY TO'QIMA.....	244-251
<i>Ochilov Ulug'bek Sayfulloyevich</i> MAGIK REALIZMNING MADANIYAT VA ADABIYOTGA TA'SIRI	252-260
<i>Daminova Rahima Malikovna</i> ATOYI SHE'RIYATINING BADIY LATOFATI.....	261-266
<i>Yusupov Asror</i> PUBLITSISTIK MATNLARDA UCHROVCHI LINGVOKULTUROLOGIK BIRLIKLAR TARJIMASIGA LEKSIKOGRAFIK YONDASHUV	267-271
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> VLADIMIR GEORGEVICH GAKNING TARJIMA MASALALARIGA DOIR TADQIQOTLARI	272-276
<i>Batirkhanova Madina Oybekovna</i> COMPONENT ANALYSIS OF SOMATIC PHRASEOLOGISMS IN ENGLISH FICTION.....	277-281
<i>Sirojiddinova Shakhribonu</i> THE FORMATION OF MYTHOLOGY AND THE INFLUENCING FACTORS.....	282-285

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Xodjiev Yunus Muxitdinovich

DAVLAT XIZMATLARI VA FUQAROLIK-HUQUQIY XIZMATLAR
TUSHUNCHASI HAMDA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 286-292

Wang Cong

RESEARCH ON LEGAL ISSUES OF PERSONAL INFORMATION PROTECTION 293-300

Лу Адук

К ВОПРОСУ О ПОНЯТИИ И КЛАССИФИКАЦИИ ВИДОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ 301-310

Abdurashidova Zarina Turg'un qizi

FUQAROSIZLIKKA QARSHI MUROSASIZLIK: HUQUQIY CHORALARNING
NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI 311-315

Axmatov Olimjon Odilovich

“KRIPTO-AKTIVLAR VA VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF
RAVISHDA Olish, O'TKAZISH VA AYIRBOSHLASH: IQTISODIY, HUQUQIY
XAVF-XATARLAR VA ULARNING OLDINI Olishda SUN'IY INTELLEKTNING
O'RNI” 316-322

Xatamov To'liqin Tojiddinovich

KUCHLI TA'SIR QILUVCHI VA GIYOHVANDLIK VOSITALARINI YANGI
TURLARINI NOQONUNIY MUOMALASI BILAN BOG'LIQ JINOYATLARNING
NAZARIY-HUQUQIY TAHLILI 323-329

Kuchimova Shaxlo

VORISLIK HUQUQIDA MEROS MAJBURIYATI 330-337

O'rinova Dilshoda Adhamovna

OILAVIY ZO'RAVONLIK JINOYATINING KRIMINOLOGIK TAVSIFI
HAMDA USHBU TURDAGI JINOYATLARDAGI AYOLLAR JABRLANISHINI
OLDINI Olish BO'YICHA FARG'ONA TAJRIBASI 338-347

Geng Zhimin

RESEARCH ON THE INDEPENDENCE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT..... 348-351

Xidirov Mexroj Qilich o'g'li

ELEKTRON TO'LOV VOSITALARI ORQALI SODIR ETILADIGAN FIRIBGARLIK
JINOYATLARINING SABABLARI, ULARNING SODIR ETILISHIGA IMKON
BERUVCHI OMILLAR 352-357

Тулаганов Элмурод

ВОПРОСЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ КОРРУПЦИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ
ТРАНСФОРМАЦИИ 358-367

Bozorboyev Farruh, Boboxonov Akromxon

DASTLABKI TERGOV BOSQICHIDA PROTSESSUAL HARAKATLARNI
SODDALASHTIRISH: XOLIS INSTITUTI 368-374

Abbosov Mirsulton Mirsharof o'g'li

JINOYAT QONUNCHILIGIDA SUN'IY INTELLEKT TUSHUNCHASI VA UNING
IJTIMOIY XAVFLILIGI 375-382

<i>Mamatov Islom Qosim o'g'li</i> DAVLAT XARIDLARI BILAN BOG'LIQ JINOYATLARNI FOSH ETISH USULLARI, AMALIYOTDAGI MUAMMOLAR VA TAKLIFLAR	383-392
<i>Kamilov Oybek</i> O'ZBEKISTONNING MIGRATSIYA SOHASIDA MINTAQAVIY TASHKILOTLAR VA XORIJIY DAVLATLAR BILAN HAMKORLIGINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	393-402
<i>Абборова Камола Саидмухторовна</i> ВЛИЯНИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО КОММЕРЧЕСКОГО АРБИТРАЖА НА ИНВЕСТИЦИОННЫЙ КЛИМАТ УЗБЕКИСТАНА: ПРОБЛЕМЫ, РЕШЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	403-410
<i>Ne'matova Muborak Odiljonovna</i> RAQAMLI FUQAROLIKNING MOHIYATI VA UNI SHAKLLANTIRISHGA OID DOLZARB MUAMMOLAR (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	411-418
<i>Jabbarova Yulduz Ibrohim qizi</i> "HUQUQNI QO'LLASH AMALIYOTIGA SUN'IY INTELEKTNI INTEGRATSIYA QILISHNING AXLOQIY VA HUQUQIY MASALALARI"	419-427
<i>Agzamova Qizlarxon Baxtiyorovna</i> INSOFLI EGALLOVCHINING HUQUQIY MAQOMIGA OID AYRIM MASALALAR	428-432
<i>Shomirzayev Saxodulla, Sherkulov Azamat</i> VALYUTA QIMMATLIKLARINI BOJXONA CHEGARASIDAN OLIB O'TISH BILAN BOG'LIQ HUQUQBUZARLIKLARNI ANIQLASH VA JAVOBGARLIK ASOSLARI	433-441
<i>Jumanazarov Faxriddin Erkinovich</i> KONTRAFAKT MAHSULOTLAR KONTRABANDASI NATIJASIDA INTELLEKTUAL MULK HUQUQI BUZILISHINING NAZARIY-HUQUQIY JIHATLARI	442-448
<i>Ergashev Sharifjon Shuhrat o'g'li</i> YASHIRIN IQTISODIYOTNING JAMIYAT IJTIMOY-IQTISODIY FAOLIYATIGA TA'SIRI VA UNGA QARSHI KURASHISHDA BOJXONA AUDITINING O'RNI	449-457
<i>Mansurov Arslon Askarovich</i> "IJTIMOIY DAVLAT" TAMOYILINING YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDAGI HUQUQIY MAQOMI VA XALQARO TAJRIBA BILAN TAQQOSLAMA TAHLILI	458-463

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i> "JISMONIY MADANIYAT NAZARIYASI VA METODIKASI" FANIDAN NAZARIY MASHG'ULOTLARNI O'TKAZISH METODIKASI	464-470
<i>Yusubjanova Musharraf Tursunali qizi</i> EHTIMOLLAR NAZARIYASI VA MATEMATIK STATISTIKANI UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA O'QITISH: XORIJIY TAJRIBA VA ILMIY YONDASHUVLAR	471-475
<i>Fayzullayeva Gulchexra, Kurbonova Gulmira</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOLLABORATIV O'QUV MUHITINI LOYIHALASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH: INNOVATSION YONDASHUVLAR VA ISTIQBOLLAR	476-481

<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINING MAZMUNI VA TARKIBIY TUZILISHI.....	482-485
<i>Mirsanova Moxira Xusniddin qizi</i> FANTASTIK IFODA SHAKLLARI VA UNING BADIYYATI	486-491
<i>Tursinova Zoxida Sharabidinovna</i> TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA MAKTAB O'QITUVCHILARNING PEDAGOGIK MAHORATINI BAHOLASH MEKANIZMLARINING TAKOMILLASHUVIDA TA'LIM MENEJMENTINING O'RNI	492-496
<i>Раббимова Нодира Таштемировна</i> ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ИНФЕКЦИОННЫХ БОЛЕЗНЕЙ В ВУЗЕ	497-501

Received: 16 March 2025

Accepted: 5 April 2025

Published: 15 April 2025

Article / Original Paper

THE CONTRIBUTION OF SCHOOL, MEDICAL, AND HEALTHCARE WORKERS TO VICTORY DURING THE SECOND WORLD WAR

Vaxobov Doston Abdumannob o'g'li,

University of Business and Science,
Teacher of the department social science

Abstract. This article analyzes the work carried out during the Second World War in the field of education and healthcare in the Fergana region. It highlights the active participation of school teachers and students in providing assistance to the Red Army and collecting essential materials for the front. The article also covers the activities of healthcare workers in providing medical assistance to evacuated children and combating epidemic diseases.

Keywords: Second World War, education, healthcare, Fergana region, front assistance, medical care, sanitation, evacuation, teachers, students.

IKKINCHI JAHON URUSHI YILLARIDA MAKTAB, TIBBIYOT VA SOG'LIQNI SAQLASH XODIMLARINING G'ALABAGA QO'SHGAN HISSASI

Vaxobov Doston Abdumannob o'g'li,

University of Business and Science,
Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada ikkinchi jahon urushi davrida Farg'ona viloyatida ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida amalga oshirilgan ishlar tahlil qilinadi. Urush yillarida maktab o'qituvchilari va o'quvchilari Qizil Armiyaga yordam ko'rsatish, front uchun zarur materiallar yig'ishda faol ishtirok etganligi ta'kidlanadi. Shuningdek, tibbiyot xodimlarining evakuatsiya qilingan bolalarga tibbiy xizmat ko'rsatish va epidemik kasalliklarga qarshi kurashdagi faoliyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: Ikkinchi jahon urushi, ta'lim, sog'liqni saqlash, Farg'ona viloyati, frontga yordam, tibbiy xizmat, sanitariya, evakuatsiya, o'qituvchilar, o'quvchilar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I4Y2025N07>

Ikkinchi jahon urushi yillarida Farg'ona vodiysida viloyatlaridagi mavjud maktab va xalq maorifi tizimi xodimlari katta ishlarni amalga oshirdilar. Ular, avvalo, umumiy ta'limni amalga oshirish uchun kurash olib bordilar. Urush yillaridagi qiyinchiliklarga qaramasdan o'qituvchilar bir kun ham maktabdagi faoliyatlarini to'xtatmadilar.

1940-1941 o'quv yilida Farg'ona viloyatida 483 umumta'lim maktabi bo'lib, ularda 169,9 ming o'quvchi tahsil olgan va 4351 nafar o'qituvchi faoliyat ko'rsatgan [1. – B 56]. Urushgacha bo'lgan yillarda shakllangan maktab ta'limi tizimi urush yillaridagi qiyinchiliklarni yengishga yordam berdi. Biroq, shunga qaramay, urush maktablar faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatdi: ularning moddiy bazasi yomonlashdi; darsliklar, jihozlar va o'qituvchilar yetishmasligi sezildi; katta sinf o'quvchilarining ko'pchiligi ishlab chiqarishga jalb etildi; ko'p maktablar o'z binolarini evakuatsiya qilingan muassasalarga va evakogospitallarga berishga majbur bo'ldilar.

Shu sababli, 1941–1942 o'quv yili boshida viloyatdagi maktablar soni 452 taga kamaydi, jumladan, boshlang'ich maktablar — 198 ta, to'liq bo'lmagan o'rta maktablar — 203 ta va o'rta maktablar — 51 ta bo'lib, ularda 151 ming o'quvchi tahsil oldi (urushgacha bo'lgan o'quv yilida 169,5 ming edi). Barcha maktablarda darslar 2-3 smenada o'tkazilar edi, bu esa o'quv jarayonini ancha murakkablashtirdi.

Qiyinchiliklar yanada ortib bordi, chunki Farg'ona viloyatiga, butun respublika kabi, ko'plab evakuatsiya qilingan bolalar keldi, ularni ta'lim bilan qamrab olish xalq maorifi organlarining eng muhim vazifasi edi. Ammo shunchaki qiyinchiliklarga qaramay, umumiy ta'lim to'g'risidagi qonun urushning og'ir yillarida muvaffaqiyatli bajarildi.

Qiyinchiliklar maktablarning ishini to'xtatmadi, aksincha, xalq maorifi xodimlarida — Vatan vatanparvarlarida — o'quv jarayonini ta'minlashda, o'quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda va frontga yordam ko'rsatishda katta kuch va g'ayrat uyg'otdi.

O'qituvchilar pedagogik mahoratini muvaffaqiyatli egallab, o'quv dasturini bajardilar. Urush yillarida viloyat maktablarida o'qituvchilar qo'mitalari ishladi, ular qiziqarli kechalar, shaxmat turnirlari o'tkazdilar, bolalar badiiy olimpiadalariga tayyorgarlik ko'rdilar, «Madaniyatli insonni qanday tushunish mumkin?», «Etika va estetika» kabi mavzularda munozaralar tashkil etdilar.

Urushning ilk davridayoq viloyat o'qituvchilarining faoliyati hukumat tomonidan yuqori baholandi. Maktablarda samarali mehnat qilgani uchun viloyatning ko'plab o'qituvchilari «Mehnat Qizil Bayrog'i» ordeni bilan taqdirlandi. Taqdirlanganlar orasida Toshloq tumanidagi Sverdlov nomli maktabning til va adabiyot o'qituvchisi Saitxon Toshmatova, Farg'ona tumanidagi 39-maktab direktori A.P. Suxareva va boshqalar bor edi [2. 5-sentyabr].

Urush yillarida maktablardagi eng murakkab masala — o'qituvchilar bilan ta'minlash muammosi hal etildi. 1945-yilda o'qituvchilarning katta qismi frontga ketganiga qaramay, 461 ta maktab faoliyat ko'rsatgan. Bundan tashqari, ishlab chiqarishga jalb etilgan katta sinf o'quvchilari uchun 28 ta yosh ishchilar maktabi ochilgan. 1945-yilda viloyatda jami 489 ta maktab faoliyat yuritgan, urushgacha bo'lgan 1940-yilda esa bu ko'rsatkich 483 tani tashkil etgan edi [3. – B. 251].

Urush davridagi qiyinchiliklarga qaramasdan, Farg'ona viloyatida xalq ta'limi uchun 1944-yilda mahalliy byudjetdan 7 million rubl yoki viloyat byudjeti umumiy xarajatlarining 52 foizi ajratildi [4. 22-dekabr].

Viloyat partiya tashkiloti va xalq ta'limi organlari evakuatsiya qilingan bolalarni o'qitish bo'yicha katta ishlar olib bordilar. 1942-yil yanvarda Farg'ona viloyat partiya qo'mitasi va viloyat Soveti evakuatsiya qilingan bolalarni ro'yxatga olish va ularni mahalliy oilalarga joylashtirish uchun komissiya tuzdi. Ko'p bolalar mahalliy aholi tomonidan o'z oilalariga qabul qilindi, ba'zilar esa turli muassasalar va bolalar uylariga joylashtirildi.

Oilalar va kolxozlar tomonidan qo'l ostiga olingan bolalar maktablarda o'qitildi, bolalar uylaridagi tarbiyalanuvchilar esa o'z joyida ta'lim oldilar, bu maqsadda o'qituvchilar ajratildi.

Masalan, Qo'qon shahridagi 7-sonli bolalar uyi ta'lim tashkilotiga namuna bo'la oladi. Bu yerda direktor Giza To'xtaboyeva rahbarligida, 1941-yil noyabrida bolalar uyiga ko'plab bolalar kelgan edi. Ota-onalaridan ayrilgan, g'amgin va sukut saqlagan bolalar bu yerda mehr topdilar, balki o'n yillik umumiy maktab dasturi asosida ta'lim ham oldilar. Bolalar nafaqat o'qish, balki mehnat bilan ham shug'ullandilar. Duradgorlik va boshqa ustaxonalarda bolalar mehnat ko'nikmalariga ega bo'lib, kasbga ilk qadamlarini qo'ydilar. Bolalar uyida bolalarni tarbiyalash

va o'qitish uchun barcha sharoitlar yaratildi. Drama to'garagi, qo'l mehnati to'garaklari tashkil etildi. Bunday ishlar barcha bolalar uylarida amalga oshirildi [5. 19-fevral].

Maktab o'quvchilari Qizil Armiya uchun sovg'alar yig'ish, ozod qilingan hududlarga yordam berish, evakuatsiya qilingan bolalar, frontga ketganlarning oila a'zolari va urush nogironlariga g'amxo'rlik qilish bo'yicha katta ishlar amalga oshirdilar. Ular mudofaa fondi uchun mablag' yig'ish, metall xom ashyosini topshirish ishlarida ham ishtirok etdilar. Faqat 1941-yilning o'zida viloyat maktablari o'quvchilari tomonidan 370,7 tonna qora metall xom ashyosi yig'ildi, 1942-yilda esa yana 1497 tonna topshirildi. Jami 19,6 ming shisha idish, 100 ming kilogrammdan ortiq shifobaxsh o'simliklar yig'ilib, frontga 6240 kilogrammdan ziyod posilkalar yuborildi [6. – B. 12].

Viloyat maktablari Qizil Armiya uchun jangovar zaxiralar tayyorlashda ham katta ishlar olib bordilar. Ko'plab maktablarda harbiy ta'lim joriy etildi va barcha sinf o'quvchilari uchun tashkil qilindi. 1942-yilda viloyat maktablarida 553 ta harbiy rahbar faoliyat yuritgan [7. – B. 1-22].

Marg'ilon shahar xalq ta'limi bo'limi harbiy ta'lim bo'yicha muhim tashabbus ko'rsatdi. Pedagog Qosimbekov rahbarligida bu yerda 400 o'qituvchidan iborat rota tuzildi, ular har kuni otish mahorati bo'yicha mashg'ulotlar o'tkazdilar. Mashg'ulotlarga bevosita Qosimbekovning o'zi rahbarlik qilgan.

Urush yillarida o'qituvchilarning moddiy-maishiy sharoitlarini yaxshilash maqsadida viloyat shaharlarida maxsus do'kon va oshxonalar tashkil etildi. Qishloq maktablari o'qituvchilariga shaxsiy bog' yaratish uchun yer maydonlari ajratildi, urug'lik yordami ko'rsatildi. Urush yillarida o'qituvchilarning ish haqi oshirildi [8. – B. 19].

Sobiq ittifoqning urushdagi g'alabasiga sog'liqni saqlash xodimlari ham katta hissa qo'shdilar. Tibbiyot xodimlari yaradorlar va urush nogironlarini davolashda, jangovar zaxiralarni tayyorlashda katta yordam ko'rsatdilar. Urush yillarida davlat sog'liqni saqlash sohasiga katta mablag' sarfladi. Faqat 1944-yilning o'zida mahalliy byudjetdan 47 million rubl ajratildi [9. 22-dekabr].

1942-yil apreliga kelib viloyat tumanlarida 8 ta kasalxona ochildi. Farg'ona shahrida farmatsevtika preparatlari tayyorlash uchun laboratoriyalar tashkil qilindi, vitaminlar ishlab chiqarish yo'lga qo'yildi.

Viloyatda 1945-yilga kelib, tibbiy muassasalar ko'p bo'lib, ularda 414 vrach faoliyat ko'rsatgan va kasalxona o'rinlari soni 2354 taga yetkazilgan. Ikkinchi jahon urushida nogiron bo'lgan askarlar uchun mo'ljallangan 550 o'rinli 3 ta nogironlar uyi ham ishlagan [10. – B.52].

Ayollar-onalar va ularning farzandlari, shuningdek, evakuatsiya qilingan bolalarning tibbiy xizmatini yaxshilash bo'yicha katta ishlar amalga oshirildi. Urushning oxirida viloyatda 15 ta tug'ruqxona, 29 ta ayollar maslahatxonasi, 4 ta kasalxona, 1 ta davolashga ixtisoslashgan bolalar uyi, 3 ta bolalar sanatoriysi, 23 ta sutxonalar, 3 ta bolalar uyi faoliyat yuritgan, respublika ahamiyatiga ega iqlimiy sihatgoh ochilgan edi [11. 22-dekabr].

Sog'liqni saqlash organlari xodimlari epidemik kasalliklarga qarshi kurashda ham katta ishlar olib bordilar. Profilaktika tadbirlari, dezinfeksiya ishlari, izolyatorlar tashkil etish kabi profilaktik choralar amalga oshirildi. Aholi o'rtasida kasalliklarga qarshi ommaviy tushuntirish ishlari epidemiyaga qarshi kurashda muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Faqat 1942-yilning birinchi choragida sanitariya targ'iboti bilan viloyatning 200 ming aholisi qamrab olingan, 3500 ta sanitariya faoli tayyorlangan [12. 29-aprel].

Viloyat sog'liqni saqlash tizimiga katta yordam ko'rsatgan tashkilotlardan biri - To'rtinchi Moskva tibbiyot instituti bo'ldi. U 1942-yil kuzida paxta terimi kampaniyasi davrida mavjud 48 ta tibbiyot punktiga qo'shimcha ravishda yana 100 dan ortiq vaqtinchalik tibbiyot punkti tashkil qildi [13. 4-oktyabr].

Medsina xodimlari mehnatkashlarning sog'ligini asrashga katta e'tibor qaratgan holda, g'alabaga va dushmani tor-mor qilishga hissa qo'shdilar.

Xulosa qilib aytganda, ikkinchi jahon urushi yillarida Farg'ona viloyatida ta'lim va sog'liqni saqlash sohalarida katta ishlarni amalga oshirishga erishildi. Urush qiyinchiliklariga qaramay, xalq ta'limi tizimi o'z faoliyatini to'xtatmadi, maktablarda o'quv jarayonlari davom etdi va yosh avlodga ma'naviy-axloqiy tarbiya berishga alohida e'tibor qaratildi. Maktab o'qituvchilari va o'quvchilari Qizil Armiyaga har tomonlama yordam ko'rsatib, front uchun zarur materiallar yig'ishda faol ishtirok etdilar.

Sog'liqni saqlash tizimida ham muhim ishlar amalga oshirilib, ayniqsa, ayollar va bolalar salomatligiga alohida e'tibor berildi. Evakuatsiya qilingan bolalar va urush nogironlari uchun maxsus tibbiyot muassasalari tashkil etildi. Epidemik kasalliklarga qarshi kurashishda sanitariya-targ'ibot ishlari keng miqyosda amalga oshirildi. Shu bilan birga, mehnatkashlarning sog'ligini muhofaza qilish, tibbiy xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash va urush g'alabasiga hissa qo'shish maqsadida davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan muhim tadbirlar amalga oshirildi. Bularning barchasi Farg'ona viloyati aholisining front va front ortidagi mehnat faoliyatiga bag'ishlangan fidokorona mehnatining yorqin ifodasidir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Вавилов Ф.И. Ферганская область в Великой Отечественной войны. – Тошкент: Фан, 1988. – Б. 56.
2. Ферганская правда. 1942. 5 сентябр.
3. Статуправление Ферганской области. Народное хозяйство Ферганской области в 1963 г. Статистический сборник. Фергана, 1967. – С. 251.
4. Ферганская правда. 1944. 22 декабр.
5. Ферганская правда. 1942. 19 феврал.
6. Фарғона вилоят давлат архиви. 90-фонд, 1-рўйхат, 575-иш, 12-варақ.
7. ЎзРМА. 94-фонд, 5-рўйхат, 4463-иш, 1-22 варақлар.
8. ФВДА. 1-фонд, 122-рўйхат, 60-иш, 19-варақ.
9. Ферганская правда. 1944. 22 декабр.
10. ФВДА. 121-фонд, 8-рўйхат, 27-иш, 52-варақ.
11. Ферганская правда. 1944. 22 декабр.
12. Ферганская правда. 1942. 29 апрел.
13. Ферганская правда. 1942. 4 октябр.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 4 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).